บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในภาวการณ์ที่เศรษฐกิจและสังคมของประเทศเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วตามกระแสโลกาภิวัตน์ ไม่ว่าจะเป็นด้านการพัฒนาเศรษฐกิจที่มุ่งไปสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่รวมถึงการมีบทบาทเพิ่มขึ้นในประชาคมโลกเป็นผลให้โครงสร้างการผลิตของประเทศเปลี่ยนจากภาคเกษตรเป็นภาคอุตสาหกรรมและบริการมากขึ้น ส่งผลกระทบให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ในความต้องการกำลังคนตามไปด้วย

ระบบเศรษฐกิจในโครงสร้างใหม่นี้แม้ว่าการพัฒนาเศรษฐกิจจะได้ผลรุดหน้าในภาพรวม แต่การพัฒนานั้นได้ก่อให้เกิดความไม่สมดุลในการพัฒนา เช่น เกิดความแตกต่างของรายได้ระหว่างเมืองกับชนบท เกิดช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจนมากขึ้น โดยเฉพาะภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นภาคที่มีรายได้ประชาชาติต่อหัวต่ำที่สุดยากจนที่สุด ก่อให้เกิดการอพยพย้ายถิ่นไปหางานทำในเมืองโดยเฉพาะในกรุงเทพมหานครเป็นจำนวนสูงที่สุดและโดยที่ประชากรเหล่านี้ขาดทักษะจึงยอมรับงานที่มีรายได้ต่ำซึ่งนอกจากจะทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมแล้ว ยังทำให้เกิดความแออัดในเมือง นอกจากนี้ยังผลักดันให้เด็กและสตรีเข้าร่วมแรงงาน ซึ่งนำไปสู่ปัญหาการใช้แรงงานเด็กและสตรีที่ไม่เหมาะสมเกิดปัญหาครอบครัวปัญหาสังคมตามมา

การพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้หลุดพ้นจากความยากจนนั้น นอกจากจะต้องลงทุนในวิสาหกิจพื้นฐานแล้ว การลงทุนที่สำคัญเหนือสิ่งอื่น ได้แก่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพมีความสามารถที่จะร่วมกระบวนการพัฒนาให้ได้

การศึกษาเป็นเครื่องมือหรือกลไกอย่างหนึ่งของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หัวใจอยู่ที่วิธีการที่จะนำการศึกษามาลดช่องว่างเหล่านี้อย่างไร ทิศทางการจัดการศึกษาที่จะให้สามารถเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงควรเป็นอย่างไร จะพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างไร ให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันและช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้แก่ประเทศ และช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตประชาชนในขณะเดียวกัน

จากรายงานสถิติภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปี 2534 โครงสร้างประชากร ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีประชากรวัยแรงงาน อายุ 13 ปี จำนวนเกือบครึ่งหนึ่งของประชากรและอายุ 15-59 ปี จำนวนร้อยละ 62 (สมุดรายงานสถิติภาคตะวันออกเฉียงเหนือ: 2534) เป็นกำลังแรงงานจำนวนค่อนข้างสูงและสูงกว่าภาคอื่น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาและฝึกอบรมอาชีพ เพื่อช่วยเพิ่มขีดความสามารถและโอกาสในการทำงาน และตอบสนองความต้องการภายนอกที่เปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องพร้อมๆกับยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในภูมิภาคนี้ให้สูงขึ้น

จากรายงานการศึกษาไทยปี 2535 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ จำนวนสถาบันการศึกษาทุกระดับทุกประเภทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีทั้งหมดรวม44,028 แห่ง เป็นโรงเรียนสายอาชีวศึกษา 464 แห่งหรือร้อยละ 1.05 ในจำนวนนี้เป็นโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนเพียง 53 แห่ง มีนักเรียนทุกระดับรวม 12,038,384 คน เป็นนักเรียนประเภทอาชีวศึกษา 348,174 คน หรือร้อยละ 2.89

การเปลี่ยนแปลงทางด้านการศึกษาของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่าจำนวนโรงเรียนสายอาชีวศึกษามีจำนวนน้อยกว่าสายสามัญมาก และอัตราส่วนการเพิ่มจำนวนโรงเรียนสายอาชีวศึกษาเพิ่มขึ้น 0.43 % โรงเรียนสายสามัญเพิ่มขึ้น 14.44 % แสดงให้เห็นว่าการศึกษาของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ยังมุ่งเน้นสายสามัญ ขณะที่ประเทศต้องการกำลังคนด้านอาชีวศึกษามาก เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงและความต้องการกำลังคน จึงควรจะต้องทำการปรับโครงสร้างการศึกษาให้มีสายอาชีวศึกษา หรือสายอาชีพมากขึ้น

สำหรับอัตราส่วนจำนวนนักเรียนนักศึกษา ที่รับเข้าเรียนต่อจำนวนผู้สมัครสอบหลักสูตร ปวช. ปวส. และปวท. ประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรมและประเภทวิชาพณิชยกรรม / บริหารธุรกิจ ปีการศึกษา 2534 - 2535 ตามข้อมูลในตารางที่ 1 พบว่า

1. **กรมอาชีวศึกษา** ปีการศึกษา 2534 - 2535 ร้อยละของนักเรียนที่รับไว้ต่อผู้สมัครสอบเป็นดังนี้

1.1 ประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรม ระดับ ปวช. ร้อยละ 50.53 , 42.88 ระดับ ปวส ร้อยละ 61.02 , 54.01 และระดับ ปวท. ร้อยละ 61.68 , 57.95 ตามลำดับ

1.2 ประเภทวิชาพณิชยกรรม/บริหารธุรกิจ ระดับ ปวช. ร้อยละ 36.99 , 31.92 ระดับ ปวส. ร้อยละ 58.79 , 57.16 ระดับ ปวท. ร้อยละ 69.12 , 63.02 ตามลำดับ

2. สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล

2.1 ประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรม ระดับ ปวช. ร้อยละ 25.64 , 24.00 ระดับ ปวส. ร้อยละ 26.53 , 26.73

2.2 ประเภทวิชาพณิชยกรรม/บริหารธุรกิจ ระดับ ปวช. 26.37 , 26.39 ระดับ ปวส. 26.00 , 25.66

ตารางที่ 1 ร้อยละของนักเรียนนักศึกษาที่รับไว้ต่อผู้สมัครสอบประเภทอาชีวศึกษาจำแนกตามสังกัด ประเภทวิชาและหลักสูตร ปีการศึกษา 2534 - 2535

สังกัด/ประเภทวิชา	ปีการศึกษา 2534					ปีการศึกษา 2535				
	ปวช.	ปวส. 2 ปี	ปวส. 3 ปี	ปวส. 4 ปี	ปวท.	ปวช.	ปวส. 2 ปี	ปวส. 3 ปี	ปวส. 4 ปี	ปวท.
กรมอาชีวศึกษา	48.68	62.19	0	0	66.08	42.43	56.36	0	57.55	61.69
เกษตรกรรม	67.43	82.93	0	0	65.79	76.46	79.11	0	71.49	76.10
คหกรรม	131.80	99.44	0	0	58.33	153.25	81.55	0	75.00	61.96
ช่างอุตสาหกรรม	50.53	61.02	0	0	61.68	42.88	54.01	0	43.52	57.95
พณิชยกรรม/บริหารธุรกิจ	36.99	58.79	0	0	69.12	31.92	57.16	0	68.61	63.02
ศิลปหัตถกรรม	69.05	71.30	0	0	64.63	65.38	64.66	0	51.76	71.95
สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล	27.54	30.54	16.82	24.57	0	26.99	29.23	19.63	27.13	0
เกษตรกรรม	81.29	59.16	0	0	0	68.82	37.51	0	0	0
คหกรรม	83.26	81.69	0	0	0	79.68	73.59	0	0	0
ช่างอุตสาหกรรม	25.64	26.53	16.82	24.57	0	24.00	26.73	19.63	25.66	0
พณิชยกรรม/บริหารธุรกิจ	26.37	26.00	0	0	0	26.39	25.66	0	0	0
ศิลปหัตถกรรม	54.09	32.66	0	0	0	71.56	33.26	0	76.72	0

จะเห็นว่าอัตราการรับเข้าเรียนของทั้ง 2 สังกัด คือกรมอาชีวศึกษา และสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ยังอยู่ในอัตราที่ค่อนข้างต่ำ และจำนวนนักเรียนและนักศึกษาที่ต้องการรับบริการทางการศึกษามีจำนวนมาก

จากการประเมินและคาดการณ์การขยายตัวทางเศรษฐกิจและประมาณการความต้องการกำลังคนในภาคผลิตต่างๆ ในระยะ 10-15 ปีข้างหน้า สาขาวิชาที่มีความขาดแคลนสูง คือ ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ดังนั้นทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยในทศวรรษหน้า จะต้องเร่งยกระดับความรู้ ทักษะ คุณภาพชีวิตของประชากรไทย ชุมชน และกำลังคนในทศวรรษหน้า โดยการปฏิรูประบบการศึกษา ดังนโยบายรัฐในการเร่งรัดการขยายโอกาสการศึกษาขั้นพื้นฐาน (9 ปี) ในปัจจุบัน การส่งเสริมภาคเอกชนให้ผนึกกำลังกันจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพ พัฒนาทักษะทรัพยากรมนุษย์ และกำลังแรงงานของประเทศให้สอดคล้องกับการปรับเปลี่ยนทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศในอนาคต โดยการจัดการศึกษาให้สามารถตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงานอย่างต่อเนื่องตลอดไป สามารถปฏิบัติงานร่วมกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เปลี่ยนแปลงไปตามการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมและบริการที่ทันสมัยได้อย่างสอดคล้องกันและมีประสิทธิภาพ (สิปปนนท์ เกตทัต : ก้าวมั่น ทันโลก, 2537)

การศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และเป็นกระบวนการผลิตทางเศรษฐกิจชนิดหนึ่ง แม้ว่าจะไม่สามารถผลิตกำลังคนให้สอดคล้องกับความต้องการกำลังคนได้โดยสมบูรณ์ก็ตาม แต่ผลจากการที่ประชากรมีการศึกษานั้นเท่ากับเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตของประชากร เมื่อเข้าสู่ตลาดแรงงาน ความรู้ ทักษะและความสามารถที่ได้รับจากการศึกษาจะเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของระบบเศรษฐกิจไปในตัว ดังนั้นการคำนึงถึงประสิทธิภาพของการผลิตจึงเป็นประเด็นสำคัญประสิทธิภาพหมายถึง กระบวนการการผลิตที่สามารถสร้างผลผลิตให้สัมฤทธิผลโดยมีมูลค่าสูงกว่ามูลค่าของทรัพยากรที่ใช้ไปในการผลิต (เทียนฉาย กีระนันท์, 2532)

บทบาทของเอกชนในการจัดการศึกษาในประเทศไทย มีมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย (พ.ศ.1800-1893) การศึกษาวิชาชีพในสมัยนั้นเป็นการเรียนรู้จากครอบครัวและท้องถิ่นของตนสืบตระกูลกันต่อ ๆ มา ซึ่งส่วนใหญ่เป็นวิชาช่างฝีมือประเภทต่าง ๆ เช่น ช่างถม ช่างทอง ช่างแกะ ช่างปั้น ฯลฯ (ศศิธร สิงหะชาติ, 2522 : 12-13) หรืออาชีพบางอย่างที่ต้องใช้ความรู้ความสามารถพิเศษ เช่น วิชาช่าง ศิลปกรรม ก็จะเรียนจากพระสงฆ์ที่วัด (กองบรรณาธิการครุปริทัศน์, 2522 : 25)ในสมัยอยุธยา (พ.ศ. 1893-2310) การจัดการศึกษาสายอาชีวศึกษาเป็นไปในลักษณะคล้ายคลึงกับสมัยสุโขทัย คือ เป็นการฝึกหัดและถ่ายทอดอาชีพประจำครอบครัวหรือหมู่บ้าน และเรียนวิชาช่างหรือศิลปกรรมจากวัด จนกระทั่งถึง พ.ศ. 2371 ในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2357-2364) ปรากฏหลักฐานแน่ชัดว่าคณะมิชชั่นนารีอเมริกันได้เข้ามาเผยแพร่คริสตศาสนาในประเทศไทย และได้จัดให้มีการสอนวิชาช่างด้วย เช่น การพิมพ์ การช่างต่อเรือ เป็นต้น ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2394-2411) นางเอส จี แมคฟาร์แลนด์ (Mrs. S.G.Mc.Farland) ได้จัดตั้งโรงเรียนสตรีขึ้นแห่งแรกที่จังหวัดเพชรบุรี สอนวิชาการฝีมือเรียกว่า

โรงเรียนหัตถกรรม หรือโรงเรียนอุตสาหกรรม นับว่าเป็นโรงเรียนอาชีวศึกษาสำหรับสตรีแห่งแรกของไทย ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนอรุณสตรีและเปลี่ยนชื่ออีกครั้งหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นโรงเรียนอรุณประดิษฐ์ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน, 2523 : 15)

ในพ.ศ. 2494 การอาชีวศึกษาได้มีการพัฒนาครั้งใหญ่เพราะได้รับความช่วยเหลือจากประเทศสหรัฐอเมริกา และองค์การยูเนสโก ทำให้ผู้ปกครองและนักเรียนสนใจเรียนด้านอาชีวศึกษามากขึ้น จึงเกิดโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน โรงเรียนแรกที่เปิดสอนอาชีวศึกษาหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ คือ โรงเรียนบวรศึกษาพาณิชย์ ซึ่งได้รับอนุญาตให้เปิดสอนอาชีวศึกษาหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อวันที่ 6 กรกฎาคม 2503 (ศศิธร สิงหะชาติ, 2522 : 50) และมีโรงเรียนเอกชนอาชีวศึกษาที่เปิดสอนหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการมากขึ้นตามลำดับ จนกระทั่งหลังจากปีพุทธศักราช 2517 การจัดการศึกษาของเอกชนเริ่มประสบกับภาวะชะงักงัน เนื่องจากสาเหตุสำคัญหลายประการ อาทิ การเพิ่มขึ้นของโรงเรียนรัฐบาล ตามนโยบายขยายการศึกษาทุกระดับและประเภทการศึกษาและกระจายการจัดบริการการศึกษาไปยังส่วนภูมิภาค อีกทั้งอัตราการเกิดของประชากรลดลง ซึ่งสาเหตุเหล่านี้มีผลทำให้จำนวนนักเรียนในโรงเรียนเอกชนลดลง เมื่อประกอบกับวิกฤตการณ์น้ำมันขึ้นราคาในช่วง พ.ศ. 2516-2519 และ พ.ศ. 2522-2523 ทำให้ต้นทุนในการดำเนินการสูงขึ้น โรงเรียนเอกชนจำนวนหนึ่งประสบกับภาวะขาดทุนจนต้องล้มเลิกกิจการไป (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2523)

กระทรวงศึกษาธิการได้ปรับปรุงหลักสูตรหลายครั้งจนกระทั่งปี พ.ศ. 2531 กระทรวงศึกษาธิการได้เปิดโอกาสให้โรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนเลือกใช้หลักสูตรได้กว้างขวางกว่าเดิม คือ จะเลือกใช้หลักสูตรของกรมอาชีวศึกษา หรือหลักสูตรของสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลก็ได้ แต่จะต้องรายงานให้กระทรวงศึกษาธิการทราบด้วย (ฉลวย ประชาบาล, 2533 : 1) อย่างไรก็ตามตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ. 2531 เป็นต้นมาโครงสร้างเศรษฐกิจมีอัตราการเจริญเติบโตสูงขึ้น มีแนวโน้มที่เป็นการผลิตเชิงอุตสาหกรรม การบริหาร และการเกษตรที่ทันสมัยมากขึ้น ภาคอุตสาหกรรมและภาคธุรกิจเอกชนมีการขยายตัวและเติบโตอย่างรวดเร็ว ตลอดจนภาวะเศรษฐกิจของประเทศขยับตัวสูงขึ้นในช่วงระยะเวลาดังกล่าวเป็นผลให้การจ้างงานดีขึ้นตลอด

จากสถิติโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนและสมาคมโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2539 พบว่า โรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนที่เปิดสอนหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงและหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพเทคนิค รวมทั้งสิ้น 331 แห่ง เป็นโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในภูมิภาคคิดเป็นร้อยละ 68.28 เป็นโรงเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพียง 45 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 13.59 เมื่อจำแนกตามหลักสูตรที่เปิดสอนพบว่ามีทั้งเปิดสอนหลักสูตรเดียวและเปิดสอนควบคู่กันตั้งแต่สองหลักสูตรขึ้นไป โดยเลือกใช้หลักสูตรของกรมอาชีวศึกษาและหลักสูตรของสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล กระทรวงศึกษาธิการเปิดสอน 4 ประเภทวิชา คือ บริหารธุรกิจ ช่างอุตสาหกรรม ศิลปหัตถกรรม และเกษตรกรรม

ในช่วงปลายแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 รัฐได้ให้ความสำคัญเป็นอย่างมากแก่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ แต่รัฐก็ยังมีข้อจำกัดทางด้านงบประมาณ ซึ่งจะต้องใช้ไปเพื่อวัตถุประสงค์อีกหลายอย่างของประเทศ ทำให้ไม่สามารถจัดสรรเงิน เพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ได้อย่างเต็มที่ และไม่สามารถสนองตอบต่อความต้องการในการยกระดับคุณภาพแรงงานด้านต่างๆ ได้อย่างเพียงพอจึงมีนโยบายค่อนข้างชัดเจนให้ภาคเอกชนเข้าแบ่งเบาภาระของรัฐในการจัดการศึกษา โดยการจัดตั้งกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาเป็นเงิน 20,000 ล้านบาทต่อปี ให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมและมีบทบาทในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยเน้นสาขาวิชาชีพที่ขาดแคลน เพื่อช่วยแก้ปัญหาในเรื่องการกำหนดขอบเขตและทิศทางการพัฒนา

การลงทุนทางการศึกษา ต้นทุนเป็นประเด็นที่ต้องพิจารณาโดยเกณฑ์ประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ โครงสร้างของต้นทุนเหมือนกับการลงทุนทางเศรษฐกิจประเภทอื่น จะแตกต่าง ก็เพียงองค์ประกอบของต้นทุนแต่ละประเภทเท่านั้น คือ ประกอบด้วย ปัจจัยการผลิต (Input) ผู้เรียน ผู้สอน วัสดุอุปกรณ์การสอน ตำรา กระบวนการผลิต (Production Process) ได้แก่ เทคนิคการสอน กระบวนการเรียนการสอนและ ผลผลิต (Output) คือผู้สำเร็จการศึกษา การศึกษาไม่เหมือนกับสินค้าหรือบริการทางธุรกิจอื่นที่อาศัยกลไกตลาดกำหนดอุปสงค์และอุปทานในดุลยภาพทุกประการ เพราะการศึกษามีลักษณะเป็นสินค้าคุณธรรม (Merit good) การกำหนดราคาซึ่งมีค่าเล่าเรียน ค่าธรรมเนียมการเรียนที่เรียกเก็บนั้น จะต้องสะท้อนโดยตรงถึงปริมาณการศึกษาที่ผู้เรียนมีอุปสงค์ด้วย การกำหนดราคาต้องพิจารณาตามการแบ่งรับภาระค่าใช้จ่าย เพื่อการศึกษากับจำนวนเงินที่ต้องรับภาระนั้น เป็นประเด็นที่จะต้องพิจารณาควบคู่กันไป การที่เอกชนจะสามารถจัดบริการทางการศึกษาได้ ก็ต้องขายบริการนั้น เพื่อนำรายได้กลับมาใช้ในการผลิต แม้ว่ารัฐจะเป็นฝ่ายจัดบริการทางการศึกษานั้นเอง รัฐก็ต้องหารายได้มาใช้ในการจัดให้บริการนั้นเช่นกัน ซึ่งจัดได้ว่าเป็นการซื้อขายโดยอ้อมนั่นเอง ดังนั้นการกำหนดอัตราค่าเล่าเรียนจึงเป็นการประสานรอยต่อ

ระหว่างผู้เรียนกับผู้ประกอบการในการนำรายได้มาใช้จ่ายในการสร้างบริการทางการศึกษา ภายใต้สำนึกต่อสังคมโดยรวม

การลงทุนจัดการศึกษา ในระดับอาชีวศึกษาเอกชน ผู้ลงทุนหรือผู้ประกอบการต้องลงทุนจัดการศึกษาเองทั้งหมด โดยไม่มีเงินอุดหนุนจากรัฐ และเป็นการลงทุนที่สูงมาก ดังนั้นจึงต้องคำนึงถึงรูปแบบและทางเลือกที่เหมาะสม และให้ผลตอบแทนสูงที่สุดคุ้มค่ากับการลงทุนมากที่สุด ไม่ให้เกิดการสูญเปล่าทางการศึกษา สำหรับการลงทุนจัดการศึกษานั้น การวิเคราะห์เชิงต้นทุนเป็นเครื่องมือหนึ่งที่จะช่วยชี้ถึงความเหมาะสมในเชิงเศรษฐศาสตร์ของการจัดการศึกษานั้นๆและยังช่วยชี้ถึงลำดับความสำคัญในเชิงเศรษฐศาสตร์อีกด้วยว่า ในระหว่างการศึกษาโครงการต่างๆ นั้น โครงการใดให้อัตราผลตอบแทนสูงกว่า ซึ่งควรตัดสินใจลงทุนในโครงการที่ให้อัตราผลตอบแทนสูงที่สุด การกำหนดทางเลือกและกลวิธีการเลือกนั้นเป็นยุทธศาสตร์หนึ่งที่นักเศรษฐศาสตร์ใช้เพื่อหาคำตอบหรือทางออกในการเลือกใช้ทรัพยากร เลือกกรรมวิธีการผลิตและเลือกผลิตอย่างมีประสิทธิภาพควบคู่ไปกับความเป็นธรรม นักเศรษฐศาสตร์ต้องอาศัยแนวคิดและทฤษฎีว่าด้วยการตัดสินใจลงทุนมาเป็นเครื่องมือสำคัญในการวิเคราะห์เกี่ยวกับการลงทุนในทุนมนุษย์ เพราะการลงทุนมีองค์ประกอบของความเสี่ยง (Risk) และความไม่แน่นอนอยู่เสมอ และเมื่อตัดสินใจลงทุนไปแล้วอาจได้ผลตอบแทนที่คุ้มค่าหรือไม่ก็ได้ (เทียนฉาย กีระนันท์, 2519: 20)

การศึกษาต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายที่ต้องใช้ไปในการจัดการศึกษา เพื่อประเมินความเหมาะสมของการลงทุนทางการศึกษาและการกำหนดค่าธรรมเนียมการเรียน โดยให้ทั้งผู้ประกอบการและผู้เรียนใช้ต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายทางการศึกษาต่ำที่สุด มีประสิทธิภาพสูงสุดสำหรับการกำหนดค่าธรรมเนียมการเรียนของโรงเรียนที่สังกัดกระทรวงศึกษาธิการนั้น รัฐได้กำหนดให้โรงเรียนจัดเก็บค่าธรรมเนียมการเรียนในอัตราที่กำหนดไว้มานานแล้ว แต่เนื่องจากสภาวการณ์ที่เปลี่ยนไปทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนนโยบายเร่งรัดพัฒนาการศึกษาภาครัฐ ทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ ทำให้ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการของโรงเรียนเอกชนสูงขึ้น ในขณะที่จำนวนนักเรียนลดลงประกอบกับค่าธรรมเนียมการเรียนที่ได้รับอนุญาตให้จัดเก็บนั้นไม่สอดคล้องกับสภาพที่เป็นจริง ทำให้โรงเรียนเอกชนไม่สามารถดำรงและดำเนินกิจการได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุณภาพเท่าที่ควร จากสภาพปัญหาดังกล่าวรัฐได้ดำเนินการปรับนโยบายการเก็บค่าธรรมเนียมการเรียนโรงเรียนเอกชนโดยให้มีลักษณะลอยตัว ตามค่าใช้จ่ายรายหัวของนักเรียนภาครัฐ (เฉพาะงบดำเนินการ) ของแต่ละระดับการศึกษา ในส่วนของโรงเรียนเอกชนประเภทอาชีวศึกษานั้นส่วนใหญ่ สามารถดำรงสถานภาพอยู่ได้โดยไม่มีปัญหา เนื่องจากเป็นระดับและประเภทการศึกษาที่สนองต่อความต้องการเฉพาะบุคคล ดังนั้นผู้เรียนและผู้ปกครองจึงยอมรับภาระในการจ่ายค่าธรรมเนียมการเรียน ค่าบริการทางการศึกษา จึงทำให้โรงเรียนสามารถปรับค่าธรรมเนียมการเรียน

ของโรงเรียนได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนเอง แต่อย่างไรก็ตามประชากรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีฐานะยากจน แม้รัฐจะปรับนโยบายการเก็บค่าธรรมเนียมการเรียนให้มีลักษณะลอยตัวแต่ โรงเรียนส่วนใหญ่ก็ยังไม่สามารถเก็บค่าธรรมเนียมการเรียนได้ตามอัตราที่กำหนดไว้ได้

จากความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวิเคราะห์ต้นทุนและศึกษาทางเลือกในการลดต้นทุน การจัดการศึกษาโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนเพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ที่ต้องการจะลงทุนจัดการศึกษา และผู้บริหารโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนใช้เป็นเครื่องมือในการตัดสินใจลงทุนจัดการศึกษาและขยายการศึกษา

การวิเคราะห์ต้นทุนจะเป็นเครื่องมืออย่างดี ให้ผู้ประกอบการหรือนักลงทุนที่ต้องการขยายและพัฒนาการศึกษา นำโครงสร้างและลักษณะต้นทุน ตลอดจนมูลค่าของต้นทุนต่อหน่วยไปประมาณการว่าระดับการศึกษาหลักสูตรและสาขาวิชาใดเหมาะสมกับการลงทุนในขณะนี้ วิธีการจัดการศึกษาในหลักสูตรต่าง ๆ จะมีทางเลือกในการลดต้นทุนอย่างไร โดยมีผลิตภาพเท่าเดิมหรือสูงกว่า ตลอดจนประมาณการรายได้ และการหมุนเวียนทุน เพื่อดำเนินการบริหารหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพ และมีคุณภาพในการจัดการเรียนการสอน และถ้าสามารถคำนวณมูลค่าต้นทุนต่อหน่วย ที่สถานศึกษาจะต้องลงทุน ในการจัดการเรียนการสอน ให้กับนักศึกษาหนึ่งคน ตลอดหลักสูตร หาอัตราส่วนความแตกต่างระหว่างต้นทุนแต่ละประเภท อัตราค่าธรรมเนียมการศึกษาที่ใกล้เคียงกับต้นทุนและเสนอทางเลือกที่เหมาะสมให้กับสถานศึกษาเอกชน เพื่อให้สามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการกำหนดบทบาทการพัฒนาการศึกษาของตน และสามารถทำความเข้าใจในกระบวนการ วิธีการ หลักเกณฑ์ องค์ประกอบ ตลอดจนการศึกษา ตัวบ่งชี้ เพื่อให้รู้และเข้าใจวิธีการอันจะนำไปสู่การพัฒนาโรงเรียน ในทิศทางที่พึงประสงค์

ผู้วิจัยได้เลือกวิเคราะห์ต้นทุนโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนที่เปิดสอนประเภทวิชาบริหารธุรกิจและประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรม ทั้งโรงเรียนที่เปิดสอนประเภทวิชาเดียวและโรงเรียนที่เปิดสอน 2 ประเภทวิชาควบคู่กันขึ้นไป

การวิจัยครั้งนี้นำไปสู่คำตอบว่า ถ้าต้องการลงทุนจัดตั้งสถานศึกษา หรือขยายสาขาวิชานั้น ต้นทุนต่อหน่วยที่จะต้องใช้จ่ายไปในการลงทุน แต่ละสาขาวิชาเป็นเท่าใด และได้ทางเลือกที่เหมาะสมสามารถลงทุนการศึกษาโดยใช้ทรัพยากรทางการศึกษาอย่างเกิดประโยชน์สูงสุด และต้นทุนน้อยที่สุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. วิเคราะห์ต้นทุนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามเกณฑ์มาตรฐานของกระทรวงศึกษาธิการ

2. วิเคราะห์ต้นทุนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่เกิดขึ้นจริง

3. เปรียบเทียบต้นทุนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามเกณฑ์มาตรฐานกับที่เกิดขึ้นจริง

4. วิเคราะห์ทางเลือกในการลดต้นทุนการจัดการศึกษาของโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ขอบเขตของการวิจัย

การวิเคราะห์ต้นทุนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน จะมุ่งหาต้นทุนต่อหน่วยตลอดหลักสูตร ปวช. และ ปวส. และต้นทุนต่อหน่วยต่อปี ในหลักสูตรดังกล่าว โดยจำแนกโรงเรียนเป็น 3 กลุ่มคือ กลุ่มที่เปิดสอนเฉพาะประเภทวิชาพณิชยกรรมหรือบริหารธุรกิจ กลุ่มที่เปิดสอนเฉพาะประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรม และกลุ่มที่เปิดสอนเฉพาะประเภทวิชาบริหารธุรกิจและช่างอุตสาหกรรม ซึ่งเปิดดำเนินการสอนในช่วงปีการศึกษา 2534-2538

ข้อตกลงเบื้องต้น

ต้นทุนต่อหน่วยของนักศึกษาในแต่ละสาขาวิชา ถือว่าเท่ากันหมดทุกคนทั้งระดับการศึกษา เนื่องจากใช้ครุภัณฑ์ อุปกรณ์การศึกษา อาคารสถานที่ ครู-อาจารย์ บุคลากร ชุดเดียวกัน

ข้อจำกัดของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาเฉพาะต้นทุนโดยไม่ได้ศึกษาคุณภาพการจัดการศึกษา และคุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษา

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

ต้นทุนโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน	หมายถึง มูลค่าต้นทุนที่โรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนใช้ในการจัดการศึกษาสำหรับผู้สำเร็จการศึกษาหนึ่งคนตลอดหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วยต้นทุนลงทุนและต้นทุนดำเนินการ
ต้นทุนลงทุน	หมายถึง มูลค่าของที่ดิน อาคาร สิ่งก่อสร้าง ครุภัณฑ์ และอุปกรณ์การศึกษาที่ใช้ไปในการผลิต ผู้สำเร็จการศึกษาหนึ่งคนตลอดหลักสูตร
ต้นทุนดำเนินการ	หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่โรงเรียนใช้ไปในการผลิตผู้สำเร็จการศึกษาตลอดหลักสูตรใน ด้านเงินเดือน ค่าตอบแทน ค่าใช้สอย ค่าวัสดุ และค่าสาธารณูปโภค
โรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน	หมายถึง โรงเรียนเอกชนที่สอนวิชาชีพ ตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ ในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ประกาศนียบัตรวิชาชีพเทคนิค
ประกาศนียบัตรวิชาชีพ	หมายถึง การศึกษาตามหลักสูตรวิชาชีพ 3 ปี ต่อจากประโยคมัธยมศึกษาตอนต้น หรือเทียบเท่า เรียกชื่อย่อว่า “ปวช.”
ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง	หมายถึงการศึกษาตามหลักสูตรวิชาชีพ 2 ปี ต่อจาก ปวช. หรือ 2 ปี ต่อจากประโยคมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า เรียกชื่อย่อว่า “ปวส.”
ประกาศนียบัตรวิชาชีพเทคนิค	หมายถึง การศึกษาตามหลักสูตรวิชาชีพ 2 ปี ต่อจากประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือเทียบเท่า เรียกชื่อย่อว่า “ปวท.”
ทางเลือกในการลดต้นทุน	หมายถึง แนวทางในการจัดการศึกษาเพื่อลดต้นทุนต่อหน่วย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผลการวิจัยที่คาดหวัง และการนำไปใช้ประโยชน์

ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ได้เครื่องมือในการวัดขนาดต้นทุน ของทรัพยากรที่ใช้ในการจัดการศึกษาด้านอาชีวศึกษาทุกสาขาวิชา และใช้ประเมินประสิทธิภาพของการใช้ทรัพยากร เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ผลตอบแทนที่ได้รับจากการลงทุน โดยเปรียบเทียบกับต้นทุนที่ใช้ลงทุนไป

2. เป็นข้อมูลให้กับกระทรวงศึกษาธิการ ในการนำไปเป็นเกณฑ์ ในการกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำ บัญชี เครื่องมือ อุปกรณ์ และค่าธรรมเนียมการเรียนสำหรับโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน

3. สำหรับการวางแผนในการวิเคราะห์หาทางเลือกในการดำเนินการที่ดีที่สุดในการจัดการศึกษาและขยายสาขาวิชา ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในแผนการศึกษาแห่งชาติ และแผนพัฒนาการศึกษา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย